

SMERNICE ZA OHRANJANJE KVALITETNE PEDAGOŠKE PRAKSE OB PREVENTIVNIH UKREPIH ZA ZAMEJITEV ŠIRJENJA KORONAVIRUSA V VRTCIH

V prvem valu epidemije (marec-maj 2020) so bili vrtci popolnoma zaprti. V drugem valu epidemije (od oktobra 2020 naprej) pa so vrtci ponovno zaprli svoja vrata za večino otrok, odprti so zgolj dežurni oddelki za tiste otroke, katerih starši ne morejo zagotoviti varstva v domačem okolju. Delo v vrtcih in posledično tudi dinamika sodelovanja med vrtcem in družino sta se tako zaradi epidemije zelo spremenila.

Iz podatkov, pridobljenih s strani vprašalnika za starše, ki smo ga aplicirali novembra 2020, z namenom uvida v mnenja staršev o pomenu ohranjanja stika med družinami in vrtcem, kljub zaprtju vrtca, lahko povzamemo, da je bil dvema tretjinama staršem stik z vzgojiteljico v času zaprtja vrtca v podporo. Zelo malo staršev odgovarja, da so jim bile posredovane dejavnosti s strani vrtcev dodatna obremenitev. Starši tudi odgovarjajo, da so bile dejavnosti prilagojene družinskemu okolju in da so dejavnosti v lahko izvedli. Večina staršev tudi meni, da je ohranjanje stika med družinami in vrtcem potrebno.

Tako smo na podlagi prispevkov na strokovnem posvetu Korona in vrtec, sodelovanja s strokovnimi delavci vrtcev v sklopu Mreže za spreminjanje kakovosti Korak za korakom in na podlagi preliminarnih rezultatov, pridobljenih z vprašalnikom za starše o njihovem mnenju glede sodelovanja z vrtcem tudi v času zaprtja vrtcev, pripravili smernice za ohranjanje kvalitete pedagoške prakse ob preventivnih ukrepih za zamejitev širjenja koronavirusa v vrtcih.

Smernice smo razdelili po področjih, ki smo jih prepoznali kot temeljna področja za zagotavljanje kvalitetne pedagoške prakse in o katerih je potrebno razmišljati v teh kriznih razmerah.

Sodelovanje z družinami in lokalno skupnostjo

- Kljub zaprtju vrtcev je pomembno, da strokovni delavci iz vrtca ohranjajo stik z družinami in otroki.
- Poiskati je treba nove načine sodelovanja s starši, npr. bolj aktivno uporabo spletnih strani, e-asistenta, vzpostavitev nove e-pošte s tem namenom ...
- Nekatere dejavnosti, ki so se izvajale zaradi zaprtja vrtcev, bi se lahko ohranile tudi v času, ko vrtci delujejo normalno. Tako se lahko npr. ohrani komunikacija preko e-pošte, saj vzgojiteljice navajajo, da jim je bilo to v pomoč pri spoznavanju širšega konteksta družine, npr. otrokovih interesov. Prav tako naj bi otroci ob fotografijah iz vrtca intenzivneje pripovedovali o dopoldanskih doživetjih v vrtcu. Poročajo tudi, da

so na takšen način pridobile pozornost tudi katerega starša, ki se drugače ne udeležuje dejavnosti v vrtcu. Strokovne delavke predlagajo, da bi bilo tovrstno sodelovanje smiselno tudi v primeru dolgotrajnih (bolniških) odsotnosti otrok.

- Pogostost vzpostavljanja stika z družino mora biti zmerna in ne prepogosta. Najpogostejši način sodelovanja je bil sodelovanje 1 x tedensko. Sodelovanje ne sme postati dodatna obremenitev za starše. Zato je ključnega pomena, da staršem jasno sporočimo, da je naš namen le to, da otroci vedo, da mislimo na njih in da se s pripravljenimi materiali in sredstvi spomnimo na dogajanje v vrtcu.
- Sodelovanje in predlagane dejavnosti morajo biti prilagojene družinskemu okolju. Tako je treba biti pri pripravi dejavnosti pozoren na to, da se izbira materiale in didaktična sredstva, ki jih družine lahko enostavno pridobijo oziroma jih imajo najverjetneje na razpolago doma oziroma v okolici (naravni materiali, otroške igrače, barvice ipd.). Prav tako je smiselno ponuditi materiale, ki jih ni treba natisniti, saj nimajo vse družine doma tiskalnika oziroma da se pripravi aktivnosti, ki ne zahtevajo posebnih pripomočkov in dodatnih priprav.
- Družinam ponudimo več različnih dejavnosti, tako da si lahko vsaka družina izbere, katero dejavnost bo izvedla in kdaj.
- Kot primer dobre prakse izpostavljamo tudi dejavnosti, ki so namenjene vsem otrok v lokalni skupnosti, npr. primer zabavne učne poti čez bližnji hrib z različnimi nalogami ob poti (Škratja dogodivščina).
- Smiselno je razmisliti o dejavnostih, ki se lahko izvedejo na prostem, da se preko nje spodbuja tudi gibanje. Prav tako je smiselno, da niso vse dejavnosti vezane na IKT, saj so tako dostopne vsem in sodelujočim omogočajo odmor od dela z računalnikom in drugimi napravami. Dejavnosti naj bodo kratke in prilagojene starosti otrok.

Vzpostavljanje interakcij z otroki

- Ob vzpostavljanju interakcij z otroki je pomembno, da so interakcije takšne, da otroci vidijo in/ali slišijo svojo vzgojiteljico/vzgojitelja (pomočnika vzgojitelja/pomočnico vzgojiteljice). Tako se ohrani stik z osebo, ki jo ob običajnih razmerah srečujejo vsak dan. S tem se otroku omogoči stalnost odnosov.
- Tudi otroci so izpostavljeni različnim informacijam o stanju v državi in o koronavirusu, zato so lahko nekateri prestrašeni in/ali se o virusu želijo pogovarjati. To storimo na njim razumljiv način, seznanimo jih s pomembnimi informacijami o koronavirusu, s preventivnimi ukrepi in njihovo pomembnostjo. Otrokom je treba

predstaviti preverjene informacije, prisluhniti njihovim vprašanjem. Pri tem je velikega pomena spremljanje otrokovega odziva na podano informacijo.

- Kot možnosti ohranjanja interakcije z otroki v času zaprtja vrtcev so se v prvem valu epidemije izkazale spletne platforme (npr. Zoom), virtualno branje pravljic, srečanja otrok iz skupine na Zoom-u, klic po telefonu, opravljanje bralne značke preko Zoom-a ali telefona, voščilo otroku ob rojstnem dnevu ...

Strategije poučevanja

- Otrokom je potrebno na njim prilagojen način predstaviti situacijo, v kateri živimo vsi. Med predloge za dejavnosti z otroki, s katerimi lahko predstavimo koronavirus na aktiven način, so strokovni delavci v vrtcu navedli pripravo zgodbe o koronavirusu (npr. Kam je izginila Kora, Vrtec Dobra teta); virus so upodobili s cofki in jih nato skupaj skušali odstraniti; naredili so poskus z moko, s katerim se otrokom pokaže, kako se moka/virus raznese po igralnici; pripravili so zabavne dejavnosti, preko katerih so skupaj čistili igrače, brisali stole; vzpostavili so koticčka bolnica in spoznavanje poklica zdravnika ter epidemiologa ...
- Priporočene dejavnosti, ki so se izkazale kot pozitivne med zaprtjem vrtcev v prvem valu epidemije, so virtualna pravljična urica, gibalna urica in video oziroma foto utrinki dni v karanteni. Strokovni delavci iz vrtcev tudi poročajo, da so otroci ob vrnitvi v vrtec večkrat omenili, da so jih videli na računalniku, da so z njimi telovadili in poslušali pravljico.
- Pri načrtovanju dejavnosti med zaprtjem vrtcev je smiselno načrtovati dejavnosti iz različnih kurikularnih področij, preko katerih se dosega kurikularne cilje.
- Pri načrtovanju dejavnosti je treba imeti v mislih način učenja otrok. Otroci se učijo na aktiven način, s preizkušanjem, konkretnimi dejavnostmi in z uporabo konkretnih materialov. Strokovne delavke naj načrtujejo takšne dejavnosti, s katerimi otroke aktivno vključijo.

Povezovanje strokovnih delavcev in profesionalni razvoj

- Pomembno je, da zaradi zaprtja vrtcev ne izostanejo dejavnosti profesionalnega razvoja strokovnih delavcev, saj je profesionalni razvoj pravica in dolžnost strokovnih delavcev.
- Sodelovanje, mreženje in povezovanje med strokovnimi delavci, še posebej v negotovih in nenavadnih časih, spodbudi razvoj novih idej, delitev primerov dobre

prakse, izmenjavo izkušenj, medsebojno podporo, ki je v teh negotovih časih še kako pomembna, in omogoči nov zagon za delo.

- Kot možnost povezovanja strokovnih delavcev bi izpostavili učečo se skupnost na daljavo preko različnih spletnih platform oziroma drugačno obliko mreženja na daljavo - tudi izven svojega vrtca, npr. online medregijska srečanja, ki jih ponujamo članom Mreže za spreminjanje kakovosti Korak za korakom.
- Povezovanje strokovnih delavcev je lahko v veliko pomoč tudi na področju IKT, kjer lahko tisti, ki so bolj veščji uporabi IKT, pomagajo tistim, ki jim tega znanja primanjkuje oziroma drug drugemu nudijo oporo.

Usposabljanja za uporabo IKT

- Priporočamo, da se strokovni delavci v vrtcu udeležijo usposabljanj za uporabo IKT, za katere se je izkazalo, da jih potrebujejo. Izpostavijo predvsem potrebo po uporabi spletnih platform za komunikacijo in znanje za oblikovanje avdio in video materialov (npr. uporaba brezplačnega programa Movie Maker).
- Strokovni delavci naj si med sabo podelijo uspešne prakse uporabe IKT, tako lahko tisti, ki so bolj veščji, pripravijo usposabljanje za vse ostale.
- Usposabljanja za uporabo IKT naj bodo ciljno naravnana v specifične potrebe strokovnih delavcev v vrtcu, npr. uporaba programov za naročanje igrac, program za pripravo videoposnetka, uporaba kamere in mikrofona.
- Pomembno je, da je oseba, ki izvaja usposabljanja za uporabo IKT, udeležencem na voljo za dodatna vprašanja in podporo tudi po izobraževanju.
- Usposabljanja za uporabo IKT morajo biti praktično naravnana, tako da udeleženci npr. prinesejo svoj računalnik in med usposabljanjem na svojem računalniku preizkusijo različne možnosti.
- Smiselno je, da se udeležijo usposabljanja za uporabo IKT, do katerih imajo dostop, bi si jih želeli uporabljati in jih delno že poznajo. Tako samo utrdijo in nadgradijo svoje obstoječe znanje.
- Strokovni delavci v vrtcu svetujejo različnim institucijam, da nadaljujejo z izvajanjem nekaterih izobraževanj na daljavo tudi po koncu izrednih razmer. Strokovni delavcem bi tako nudili kombinirano izobraževanje v živo in na daljavo, tako bi strokovni delavci hkrati pridobivali izkušnje s tematiko in uporabo tehnologije.

Delo z otroki s posebnimi potrebami

- Za delo z otroki s posebnimi potrebami bi strokovni delavci potrebovali še dodatno podporo ustreznih institucij (Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, še posebej direktorata za predšolsko vzgojo in področja otrok s posebnimi potrebami, ki so vključeni v predšolskih oddelkih s prilagojenim programom). Strokovni delavci, ki se aktivneje ukvarjajo z otroki s posebnimi potrebami, opozarjajo, da je treba v navodila in priporočila za izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa zajeti tudi otroke s posebnimi potrebami. Priporočila se morajo dotikati tudi njihovih specifik, saj so tudi ti otroci del vrtcev po Sloveniji. Treba bi bilo pripraviti natančna navodila s konkretnimi napotki za delo z otroki s posebnimi potrebami. Prav tako bi bilo potrebno te otroke najprej vključiti nazaj v vrtec, v vzgojno-izobraževalni proces.
- Z vidika dela z otroki in družinami s posebnimi potrebami v času koronavirusa je treba upoštevati predvsem potrebe, ki jih imajo posamezni otroci in družine z vidika motenj, ovir in primanjkljajev. Treba je ohranjati in delati na sodelovanju ter stiku s starši otrok. Tako tudi vzdrževati in graditi njihovo zaupanje v strokovne delavce ter institucijo. Dobrodošlo bi bilo bolj sistemsko povezovanje med vrtcem in zunanji ustanovami, še posebej v času, ko se razmere zaostrejejo do te mere, da terapije odpadajo.
- Strokovni delavci, ki se aktivneje ukvarjajo z otroki s posebnimi potrebami, predlagajo, da je smiselno nadaljevati z dodatno strokovno pomočjo (DSP) na daljavo, tudi v času zaprtja vrtcev.
- Osnovni pogoj za uspešno izvedbo DSP na daljavo je začetni vzajemni dogovor s starši o načinu sodelovanja.
- Pomembno je, da se pred začetkom izvajanja DSP izdela načrt dela (npr. kot dodatek k individualiziranemu načrtu). Ta naj zajema potrebe otroka in s tem povezane cilje dela na daljavo, pričakovanja in možnosti staršev ter skupne dogovore izvajanja. Razišče naj se, kaj starši pričakujejo od izvajanja, kaj si želijo, koliko so večji uporabe računalnika in aplikacij ter kdaj imajo možnost sodelovanja.
- Pri načrtovanju izvajanja DSP na daljavo v prihodnje bi bilo smiselno izvesti poglobljen uvodni pogovor s starši, v katerem bi si izvajalke ali svetovalna služba vrtca pridobili odgovore na zgoraj navedena vprašanja ter na podlagi tega oblikovali skupen načrt individualnega dela na daljavo.
- Prav tako je pomembno, da vrtec najde pot do tistih otrok in staršev, ki zaradi različnih razlogov ne morejo aktivno sodelovati pri izvajanju DSP na daljavo, saj obstaja možnost, da ti starši še posebej potrebujejo pomoč in podporo.

- Zaradi izpostavljenih pozitivnih vidikov sodelovanja s starši na daljavo bi bilo smiselno razmišljati tudi v smeri, da se v času odprtja vrtcev z namenom podpore staršem in sodelovanja z njimi kakšna ura izvede na daljavo. Izvajanje DPS na daljavo je lahko priložnost, da prispevamo k dodatnemu opolnomočenju staršev. Le-ti so bili bolj vpeti v izvajanje dejavnosti, sodelovanje je bolj kontinuirano, na ta način pa starši lahko dejavnosti izvajajo sami po končani uri.
- Izvajalke DSP so kot pozitiven vidik navedle tudi dejstvo, da je nastalo veliko novega in interaktivnega materiala ter gradiva, ki se lahko uporabi tudi v prihodnje. Izpostavile so še, da so pridobile nova znanja na področju uporabe spletnih orodij in aplikacij, kar bi se lahko delilo tudi med druge strokovne delavce.

V kriznih časih je še kako pomembno oblikovati celostni podporni sistem za družine. Vrtec, kot del celostnega podpornega sistema, naj se povezuje z drugimi institucijami v skupnosti, še posebej s tistimi, s katerimi se starši predšolskih otrok najintenzivneje povezujejo (področji zdravstva in socialnega varstva)¹⁰. Podlaga za oblikovanje celostnega podpornega sistema tako na ravni vrtca kot širše pa je zagotovo aktivna vloga vodstva.

Vloga vodstva

- Omogočiti prilagoditev strategij poučevanja glede na izredno situacijo.
- Spodbujati interakcijo z otroki na daljavo in sodelovanje s starši in družinami tudi v času zaprtja vrtcev.
- Zagotoviti pogoje, ki bodo omogočali sodelovanje med strokovnimi delavci in spodbujati izmenjavo idej in praks na ravni zavoda in širše tudi z drugimi zavodi.
- V času izrednih razmer je treba omogočiti in spodbujati mreženje s predstavniki drugih zavodov z namenom širjenja idej in nudenja podpore drug drugemu.
- Pri ključnih odločevalcih biti zagovornik kakovostnega vzgojno-izobraževalnega procesa v vrtcih tudi v času izrednih razmer. Zagovarjati, da so vrtci vzgojno-izobraževalne institucije in ne zgolj varstvene ustanove.
- Oblikovati spodbudno učno okolje na nivoju vrtca, ki bo strokovne delavce spodbujalo k skupnemu raziskovanju lastnih praks ter k pridobivanju vpogleda v prakso drug drugega v tej spremenjeni situaciji.

¹⁰ Več o pomenu oblikovanja podpornega sistema lahko preberete na naši spletni strani: <https://www.korakzakorakom.si/odzivni-in-dobro-usklajeni-sistemi-za-podporo-druzinam-z-otroki-do-7-leta-starosti-nujna-potreba-v-kriznih-casih>

- Zagotoviti ustrezno IKT opremo za strokovne delavce, ki jim omogoča vzpostavljane interakcij z otroki in njihovimi družinami na daljavo.
- Omogočiti udeležbo na ustreznih usposabljanjih za uporabo IKT oziroma zagotoviti pogoje za izmenjavo znanj za uporabo IKT med strokovnimi delavci.

Vloga odgovornih institucij

- Glede na poročanja strokovnih delavcev v vrtcih priporočamo pripravo poenoteni smernic za delovanja vrtcev na nivoju države (torej o načinu sodelovanja, obveznostih strokovnih delavcev, o procesu uvajanja), saj se je glede na poročanje iz prakse v času zaprtja vrtcev vsak zavod bolj ali manj samostojno odločal o načinih sodelovanja z otroki in družinami.
- Predlagamo tudi poenotene smernice/priporočila delovanja vrtca na področju sodelovanja s starši, v katere se zajame celoten krog staršev - od tistih, ki potrebujejo le malo podpore, do tistih, ki potrebujejo stalno in kontinuirano pomoč s strani vrtca. Vrtec ima lahko na tem področju veliko preventivno in podporno vlogo, saj je določene oblike sodelovanja mogoče izvajati tudi na daljavo. Vseeno pa je pri tem treba biti pazljiv, saj s tem posegamo tudi v avtonomijo družine.
- V oblikovanje priporočil naj se vključi strokovne in vodstvene delavce vrtcev.
- Predlagamo poenoten postopek uvajanja v vrtec v skladu s preventivnimi ukrepi, saj se je o tem vsak zavod bolj ali manj samostojno odločal o izvedbi uvajanja novih otrok v vrtec.
- Ukrepi morajo biti zapisani konkretno, jasno, točno in usklajeno. Biti morajo prilagojeni dejanski pedagoški praksi v vrtcih.
- Da bi olajšali delo vzgojiteljem, bi v prihodnosti lahko razmislili tudi o vzgojiteljskem portalu po principu »vse na enem mestu«, kjer bi lahko našli ključne napotke za delo ob epidemiološki krizi in delili tudi svoja gradiva.
- Potrebujemo več strokovnih posvetov in izobraževanj, na katerih bomo lahko izmenjevali ideje, dobre prakse, nasvete in tudi polemike ter iskali skupne rešitve za nadaljnje delo z otroki s posebnimi potrebami v vrtcih v času širjenja bolezni covid-19, zato je potrebno organizacijski in finančno podpreti tovrstne aktivnosti posameznih zavodov in organizacij.

Definiranje obveznosti med čakanjem na delo

- V prvem valu epidemije so vodstva vrtcev zelo različno usmerjala strokovne delavce, ki so imeli status čakanja na delo. Nekateri so imeli prepoved opravljanja kakršnegakoli dela, nekateri pa so spodbujali, da ohranjajo stik s svojimi otroki iz

oddelka. Pri nekaterih ni bilo jasnih usmeritev, tako da so bili strokovni delavci prepuščeni lastni (ne)iniciativnosti. Predlagamo, da se na ravni države sprejme usmeritve za obveznosti med čakanjem na delo.

- Kakovost pedagoške prakse v vrtcih v veliki meri odvisna od usposobljenosti strokovnih delavcev. Profesionalni razvoj je pravica in dolžnost strokovnih delavcev. V času, ko so vrtci zaprti je smiselno izkoristiti ta čas in nuditi ter omogočati priložnosti za profesionalni razvoj, ne glede na status strokovnih delavcev (na čakanju ipd.) Delo tistih, ki so svoje pedagoško delo opravljali ne glede na zaprtje vrtcev, pa bi lahko tudi ovrednotili. Tako bi bili tisti, ki so v tem času naredili nekaj več, tudi ustrezno nagrajeni (npr. potrdilo, točke za napredovanje ...).